

KIPNI/ILIRSKI TRG U MUZIČKOJ TOPOGRAFIJI ZAGREBA (prvi dio)

Piše Snješka Knežević

»Kipni trg, najmanji je trg u Zagrebu«, piše Dragutin Hirc u svom kulturnopovijesno/memoarskom djelu *Stari Zagreb* (zaključenom 1913., objavljenom 2008.) i nastavlja: »Nekoć bijaše na njemu živo i veselo, bilo buke i vike, podčikavanja i pjevanja, šale i zabave kad su se u Palajnovki držali plesovi, u Glazbenoj školi koncerti, kad je na trgu svirala glasba i otmjeni se sviet uzšetao, i kad bijaše pred generalovim stanom straža kraj koje su ulazili častnici i razni dostojanstvenici...« A Gjuro Szabo, u feljtonu *Iz onog starog Zagreba* 1931. g.: »U onim danima staroga Zagreba, dok se svojom vlastitom snagom, unatoč opakoga djelovanja vlasti, dizao iz mrtvila, u koje su ga vlastodržci turali... u one je dane bilo srce Zagreba Kipni trg... tu su se Iliri nekada sastajali, tu se zaključilo izdavanje prvih hrvatskih novina, izdavanje 'Danice'.« I Hirc i Szabo podsjećaju na doba Ilirskog pokreta i bidermajera, kad se taj mali trg uključuje u povijest grada i kulture.

Ishodište trga ljevkastij je spoj drevnih komunikacija pred gradečkim sjevernim, Novim ili Opatičkim vratima, nad kojima se uzdizao moćni srednjovjekovni Popov toranj. Iz podgrađa i Harmice vodila je Duga ulica, koja se od Kamenitih vrata do trga nazivala tada Kipnom ulicom, a danas obje nose ime Radićeva ulica. Iz Gradeca do starog groblja Sv. Jurja i dalje prema sjeveru vodio je put koji se kasnije preobrazio u ulicu nazvanu prema groblju, Jurjevskom ulicom. U sredini tog ljevkastog proširenja bio je kameni križ, kakav se od davnine podiže na raskršćima zazivajući milost i blagoslov sveca-zaštitnika, a kraj njega bunar. Prvi se put spominje 1635. godine, a kasnije – ne zna se kada – na njegovu je mjestu sagrađena kapelica. Kapelica je, kaže Hirc, »zagrebačkim purgarima mila uspomena, jer se tu u staro doba sastajala procesija, kad su 'romari' pošli na Bistricu ili se iz nje vraćali. Tu bi se i odmarali, tu se na zdencu vodom krepili i onda krenuli procesijom u crkvu sv. Marka.« Kapela se održala do 1893. kad je Terezija Špitaler, nećakinja nadasve omiljenog župnika Sv. Marka, opata Stjepana Pogledića (1801. – 1892.) najavila da će na mjestu stare kapelice podići novu »na čast rassetom Spasitelju, a u spomen na svog ujaka opata i župnika sv. Marka«, a projekt povjerila Hermannu Bolléu. Novu kapelu Sv. Križa posvetio je na dan Svih Svetih 1893. biskup Ivan Krapac, a prvu misu održao župnik Boroša, Pogledićev nasljednik.

Sudbinu drevne kapele dijelile su i neke kuće trga, među njima br. 3 koja je prema Ljudevitu Vukotinoviću neko vrijeme pripadala »fiškalu« dr. Tadiji Feriću. Tu su se 1834. redovito sastajali Ilirci, dogovarali se kako će izdavati političke novine i zabavno-poučni list *Danicu ilirsku*, koja je doista i izašla 5. siječnja 1835. U toj je kući na poticaj grofa Janka Draškovića i nekolicine ilirskih prvaka 1838. otvorena Ilirska čitaonica sa željom da postane književno žarište. Kasnije joj je bio vlasnik dr. Andrija Ivan Heinz (1807. – 1877.),

Palajnovka, 1845. iz *Lune*.

---

liječnik i kirurg, specijalist za primaljstvo i oftamologiju, a u njoj je rođen njegov sin Antun (1861. – 1919.), profesor botanike na zagrebačkom Sveučilištu i utemeljitelj Botaničkog vrta. Tu je stanovao još jedan botaničar, akademik Zvonimir Devidé (1921. – 2011.) ugledni član Hrvatskog glazbenog zavoda i strastveni amater; doduše ne u staroj, nego u novoj kući sagrađenoj pošto je 1934. stara kuća pala. No kako se iz razgovora s njim sjeća Marcel Bačić, tada, a to je bilo za Domovinskog rata, Devidé nije muzicirao, jer su instrumenti na poticaj oprezne supruge bili pohranjeni u podrumu.

Muzika se nekoć razlijevala iz kuće br. 6, koju je 1834. za grofa Ivana Draškovića izveo najodličniji graditelj tog doba Bartol Felbinger: tu je neko vrijeme djelovala škola Glazbenog društva/Musikvereina (kasnije Hrvatskog glazbenog zavoda), osnovana 1829. Kasnije je u kući bila uređena i kavana.

U kulturnoj i muzičkoj povijesti trga veliku je ulogu imao Matija Palain, upravitelj Pošte, a od 1833. vlasnik najveće kuće trga, na samom utoku Kipne ulice (br. 9). Palain je odlučio duž pustih padina ispod Popova tornja urediti šetalište prema uzoru Južne promenade, koja je još 1813. bila uređena za bana grofa Ignatza Gyulaya (1763. – 1834.) duž južne osnovice Gradeca, ispod bedema i kule Dverce. Ugledajući se na bana, i Palain je potaknuo dobrotvornu akciju za izvedbu velikog zahvata i osnovao »Društvo Sjeverna promenade«, koje je počelo skupljati prinose. Još 1839. srušena su Opatička vrata, koja su stajala između stare školske zgrade i Pošte, odnosno bivšeg samostana klarisa (Opatička 20, danas Muzej grada Zagreba), potom je školi Bartol Felbinger dogradio ulično krilo i drugi kat, a tek se tada moglo početi uređivati promenu. Svota je sabrana 1841., kad je na poklade održana »velika reduta« – kraljki ples. Nakon što su uređene staze, zasađeni drveće i grmlje, sagrađena je zgrada »u prilici male vile« (Hirc), koju su smjesta nazvali Palain-Halle (Palajnova dvorana) i kasnije zvali samo – Palajnovka. U njoj je Palain uredio kavanu-slastičarnu s biljarom. Hirc: »U lijevom krilu smjestio je gospodar tri biela stola, mekane stolce, veliko zlatno zrcalo, a zidove ukraasio slikama i bojadisanim cviećem. Tu se prodavao damama 'prvi gefrorenes' (sladoled). Desno krilo zapremio je podrum i kuhinja. Nad kavanom uredio je Palain terasu na kojoj je svirala glazba, ali služi i danas još kao vidikovac.« Palajnova dvorana svečano je otvorena 2. svibnja 1841., kad se, piše Hirc, »sakupio sviet na 'Promenadi', u 5 sati završava glasba 48. pukovnije baruna Gollnera prvi svečani komad i 'Sjeverna promenade' bude posvećena i predana na porabu gradu Zagrebu. Kako bijaše okolina šetališta odlična, svirala je ovdje glasba često, a svirala još g. 1866... U Palajnovki sastajale se Ilirke, na šetalištu šetale, hladile se malim lepezicama od bijele kosti i priučile se na slastičarnu. Brojno su došle kad je svirala glasba ili došao ban Jelačić... Kad bi popao prvi mrak, krenule bi kući i opet došle i nitko im nije smetao. No od g. 1848. promienili se mužkarci i dame se tužile, da je nestalo njihove nježne obzirnosti i galanterije«.

Stariji istraživači smatrali su da je Palajnovku projektirao Felbinger, no Lelja Dobronić u knjizi *Bartol Felbinger i zagrebački graditelji njegova doba* (1971.) pripisuje je Franzu ili Ludwigu Kappneru, braći koja su 1837. iz Prusije prispjela u Zagreb i izazvala toliku ljubomoru u Felbingera, da se s jednim od njih čak javno potukao i ozlijedio ga. Pročelje prikazano u *Luni*, podlistku dnevnog lista *Agramer Zeitung*, imalo je četiri kanelirana pilastra i razveden arhitrav, ali ono je s vremenom izmijenjeno. No unatoč intervencijama kojima se dražesna klasicistička zgradica prilagođavala raznoraznim ukusima, ona je do danas ostala u približno izvornoj namjeni i glavno je obilježje trga.

Nakon što je Kipni trg u prethodnom desetljeću postao mali kulturni centar, Palajnovkom je postao omiljeno društveno stjecište. To se prema svjedočenjima nije promijenilo ni nakon 1846. godine, kad je Društvo Narodni dom kupilo od grofa Karla Draškovića prelijepu klasicističku palaču u Opatičkoj 18, sagrađenu 1838–39. godine. Pošto je njezin interijer bio prilagođen vizijama Društva, u Narodnom domu ili jednostavno: Dvorani, otada su se odvijale sve važne priredbe – od političkih skupova do balova.

Kipni trg pružao je ipak ležerniju društvenost. Uz Palajnovku popularno stjecište bila je gostionica zvana »Paradeisl«, koju je na početku Jurjevske ulice uredio Franz Grebersperger, inače krojač i trgovac. Od 1830. on u »Intelligenzblattu«, prilogu *Agramer Zeitung*a redovito oglašava raznorazne priredbe. Tako za nedjelju 17. srpnja 1834. na Annenfest/Anino poziva sve djevojke i dame, »Annen, Annerln, Nannetten i Netterln« da dođu na zabavu s plesom. »Vrt će biti rasvijeljen lampionima i svirat će glazba domaće pukovnije baruna Radoševića«, pripovijeda Ivan Ulčnik (u feljtonu o Josipu Perczyju, u seriji Naši stari zagrebački privrednici u reviji *Zagreb* 1936.) Hirc pak u *Starom Zagrebu* opisuje vrt-perivoj s kestenima i tamarisima, koji se spuštao do Sofijina puta (danas Dubravkina) i završavao povrtnjakom i voćnjakom. »Sticao se ovamo najodličniji sviet, u kući držali su se najsajjniji plesovi, a u njoj je bio i balkon za orkestar na koji vode stube, dok su se preko ljeta ljudi zabavljali u otvorenom vrtu. U toj kući, u tom domu, bilo je tako liepo, tako udobno i krasno, da su ga prozvali 'Paradieschen', dakle, bilo im je ovdje kao u malenom raju, a plesalo se još godine 1842.« Dugo je vremena »Mali raj« bio »vrlo poznat i oblubljen, naročito za ljetne zabave, a plesalo se tamo mnogo i u zimu osobito u fašniku«, kaže Ulčnik. Tako je ostalo i za novog vlasnika, gradskog podnačelnika Ferdinanda pl. Fichtenaua, koji je kuću kupio 1857., a 1859. i adaptirao. No nakon 1880. kad je prodana banu Ivanu Mažuraniću nastupa nova faza u životu te povijesne kuće, u kojoj će živjeti mnogi Mažuranići, među njima Želimir, Vladimir, pa i Ivana udana Brlić. Danas je ta kuća, nakon što je promijenila nekoliko vlasnika i adaptirana za potrebe rezidencije španjolskog ambasadora, potpuno lišena memorije: baštine Mažuranića, koja se doslovno rasula.

Živahnost Kipnog trga pomalo se gasi prema kraju 19. stoljeća. Na terasi Palajnovke vojne kapele i dalje održavaju promenadne koncerte, klupe pred »dvorcem«, kako Hirc zove Palajnovku, »u hladu visokih platana, divljih kestena i lipa... nisu u ljeti nikada prazne, jer je pod njima preugodna hladovina, a osobito je ovdje ugodno u večer, kada sa sjevera Zagrebačke gore nategne vjetar – podgorac. Pred klupama se spušta nizbrdice cesta, dok ti pred očima leži Kipni trg, nekoć znameniti trg gornjega grada...« I nadalje publika promatra zbivanja u nekadašnjoj Palainovoj kući i ispred nje, u kojoj će kasnije biti smješteno zapovjedništvo žandarmerije i sam zapovjednik, privikava se na novu kapelicu, a od 1903. i na Popov toranj s kupolom Zvezdarnice umjesto starog četverostrešnog krova od šindre.

Na sjednici Ravnateljstva HGZ-a većinom je glasova za novog poslovnog tajnika izabran gospodin Raul Knežević, muzikolog i ekonomist, s velikim iskustvom na organizacijskim poslovima, vrstan poznavalac naše muzičke i kulturne scene. Zahvaljujući radu dosadašnje poslovne tajnice, gospođe Jelene Crnek, dočekali su ga sređeni financijski poslovi i uhodana financijska disciplina, ali i mnogi otvoreni problemi unutarnjeg ustroja našeg Društva, njegovih razgranatih djetnosti i percepcije u javnosti. Uz novog poslovnog tajnika i reviziju zadaća vezanih uz njegovo radno mjesto, 186. godišnjicu HGZ-a odlučili smo pripremiti ambicioznim programom Društvenog orkestra koji priprema violinist i dirigent Mladen Sedak, nastupima Društvenog komornog ansambla i Društvenog jazz orkestra te oživljavanjem naših podrumskih druženja predavanjem Marcela Bačića o geometriji Béle Bartóka. Nakana nam je da tako obnovimo Muzički lektorij, koji bi u dosluhu s povratkom važnih biennalskih projekata u naše prostore mogao biti početak dijaloga s novom generacijom muzičkih stvaralaca i publike.

DRUŠTVENI KONCERTI U OŽUJKU

Nedjelja, 3. 3. u 18 sati: **GUDAČI NAŠEG ANSAMBLA**

DRUŠTVENI KOMORNI ANSAMBL, umjetničko vodstvo: Marijan Zlatarić
Vivaldi, Mozart, Brahms, Mascagni, Čajkovski, Puccini, Musorgski, Rahmanjinov

Ponedjeljak, 11. 3. u 20 sati: **STILSKE VJEŽBE**

DRUŠTVENI ORKESTAR, dirigent: Mladen Sedak

Francesco Usper: *Sinfonia prima à 8*; Johann Sebastian Bach: *II. suita u h-molu BWV 1067*, Wolfgang Amadeus Mozart: *Divertimento u B-duru, KV 137*; Gustav Mahler: *Adagietto iz V. simfonije*; Dubravko Detoni: *Zaboravljene muzike*

Srijeda, 27. 3. u 20 sati: **U SUSRET PROLJEĆU**

DRUŠTVENI JAZZ ORKESTAR, Dirigent: Zlatko Dvoržak

KLUBOVI HGZ-a

Utorak, 5. ožujka u 19.30 sati

MARCEL BAČIĆ

GEOMETRIJA BÉLE BARTÓKA

Prema slavnoj definiciji filozofa Leibniza, muzika je tajno računanje duše koja brojanja nije svjesna. Pred djelom Béle Bartóka imamo priliku naglasiti tajnu – brisanjem druge polovice Leibnizove misli. Jer od jasnoće ništa nije tajanstvenije.

Četvrtak, 21. ožujka u 19.30 sati

CHRISTOPHER STEMBRIDGE

UZ EUROPSKI DAN RANE GLAZBE (predavanje – recital)

Na inicijativu Europske mreže rane glazbe odlučeno je da se 21. ožujka, dan kada je rođen J. S. Bach, proglasi Europskim danom rane glazbe. On se ove godine obilježava prvi put, a HGZ u suradnji s Hrvatskim baroknim ansablom organizirat će tim povodom izlaganje s čembalističkim recitalom uglednog britanskog muzikologa i čembalista Christophera Stembridgea, koji će predstaviti *cem-balo cromatico*, rekonstrukciju tipa čembala koji se koristio u Italiji u 16. stoljeću.

Stembridge je studirao jezike na Sveučilištu u Cambridgeu a muzikologiju na oksfordskom Sveučilištu. Niz godina podučavao je orgulje i čembalo na University College Cork u Irskoj, a potom u Italiji (Brescia i Siena). Razvio je bogatu predavačku i koncertantnu djelatnost u cijeloj Europi. Najviše se bavi talijanskom glazbom za instrumente s tipkama iz razdoblja renesanse i ranog baroka. Urednik je Frescobaldijevih djela za orgulje i instrumente s tipkama pri izdavačkoj kući Bärenreiter, za što je dobio nagradu Noah Greenberg Prize Američkog muzikološkog društva.

Na programu koncertnog dijela večeri nalaze se skladbe Carla Gesualda da Venose, Girolama Frescobaldija i njihovih suvremenika.

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD
10000 Zagreb, Gundulićeva 6
TAJNIŠTVO: 48 30 833, fax: 48 30 701
hgz@hgz.t-com.hr
KNJIŽNICA: 48 30 824
hgz.knjiznica@hgz.t-com.hr
ponedjeljak, sri. i pet. 11–14, sri. 16–20 sati
BLAGAJNA: 48 30 822
ponedjeljak–petak 10–13 i 19–20 sati
i jedan sat prije početka koncerta

VELIKA DVORANA HRVATSKOGA GLAZBENOG ZAVODA

KONCERTNA SEZONA CLXXXVI (2012/2013)

OŽUJAK

www.hgz.hr
hgz.info@hgz.t-com.hr

UREDNIŠTVO:

Eva Sedak
Nada Bezić

ZA IZDAVAČA:

Marcel Bačić

nedjelja, 3. III. u 18 sati

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD

Gudači našeg Ansambla

Društveni komorni ansambl HGZ-a

Umjetnički voditelj: Marijan Zlatarić

Vivaldi, Mozart, Brahms, Mascagni, Čajkovski, Puccini, Musorgski, Rahmanjinov

ULAZ SLOBODAN

nedjelja, 3. III. u 20 sati

VIRTUOSO

Ad libitum 2

H. Korbar, V. Kasajić, K. Winiarski, D. Paprić, V. Vukov, S. Bilić, A. Jurinić, K. Hubak, Trio LUR, Barokni ansambl i solisti Muzičke akademije u Zagrebu; Oratorijski zbor crkve sv. Marka Cantores sancti Marci; umj. vodstvo Pavao Mašić

Poulenc, Prokofjev, Čajkovski, Skorik, Milhaud, Barber, Händel, J. S. Bach

BESPLATNE ULAZNICE ZA ČLANOVE HGZ-a

utorak, 5. III. u 19.30 sati

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD

(Podrumska dvorana)

KLUB HGZ-a

Marcel Bačić: *Geometrija Béle Bartóka*

ULAZ SLOBODAN

četvrtak, 7. III. u 20 sati

GLAZBENA ŠKOLA PAVLA MARKOVCA

Koncert učenika u povodu Dana škole

petak, 8. III. u 20 sati

GLAZBENA ŠKOLA PAVLA MARKOVCA

Koncert učenika u povodu Dana škole

nedjelja, 10. III. u 11 sati

GLAZBENA ŠKOLA PAVLA MARKOVCA

Koncert učenika u povodu Dana škole

nedjelja, 10. III. u 20 sati

GLAZBENA ŠKOLA PAVLA MARKOVCA

Koncert učenika u povodu Dana škole

ponedjeljak, 11. III. u 20 sati

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD

Stilske vježbe

Društveni orkestar HGZ-a

Dirigent: Mladen Sedak

Uspér, J. S. Bach, Mozart, Mahler, Detoni

BESPLATNE ULAZNICE ZA ČLANOVE HGZ-a I HDGU-a

utorak, 12. II. u 20 sati

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD

(Podrumska dvorana)

Radionica utorkom

Voditelj: Tihomir Petrović

ULAZ SLOBODAN

četvrtak, 14. III. u 20 sati

HRVATSKA UDRUGA KLAPA

Ciklus koncerata dalmatinskih klapa grada Zagreba

Nastupaju klape: Čakulone, Kampanel, Poj

Samobor, Prvi komin Snježanin

petak, 15. III. u 20 sati

ZAGREBAČKI ORKESTAR MLADIH

Prema svjetlu...

Solist: Jasen Chelfi, *violončelo*

Dirigent: Filip Aver Jelavić

Elgar, Schumann, Dvořák

subota, 16. III. u 20 sati

AKADEMSKI ZBOR VLADIMIR PRELOG

Solisti: A. Boroša, M. Klarić, M. Domaćina,

T. Cipek, A. Ivković, M. Juras, I. Martinčić, I.

Pernicki, dirigentica: Iva Juras

Allegri, Viadana, Banchieri, Cherubini, Verdi,

Mozart, Haydn

nedjelja, 17. III. u 19 sati

DRUŠTVO HRVATSKO-SLOVAČKOG

PRIJATELJSTVA I KUD

»INDUSTROGRADNJA«

Koncert prijateljstva povodom 20. godišnjice

priznanja Hrvatske i Slovačke i 20. godišnjice

društva Hrvatsko-Slovačkog prijateljstva

SKUS »Ivan Brnik Slovak«, Vokalni ansambl

»Rosica«, MPZ KUD »Industrogradnja«,

Spevački zbor »Hron«, Vokalni ansambl

»Grič«, SKUD »Franjo Strpač«

ponedjeljak, 18. III. u 20 sati

MUZIČKA AKADEMIJA U ZAGREBU

Završni koncert Smotre 6. odsjeka za gudačke

instrumente i gitaru Muzičke akademije

utorak, 19. III. u 20 sati

HRVATSKI KOMORNI ORKESTAR

Bruno Philips, *klarinet*

Dirigent: Igor Tatarević

Mozart, Njirić, Haydn

srijeda, 20. III. u 20 sati

ZAGREBAČKI SOLISTI

Gost: Rene Medvešek, recitator

Haydn

četvrtak, 21. III. u 19.30 sati

HGZ i HRVATSKI BAROKNI ANSAMBL

(Podrumska dvorana)

KLUB HGZ-a

Uz europski dan rane glazbe, predavanje-recital

Christopher Stemberidge, čembalo

ULAZ SLOBODAN

petak, 22. III. u 20 sati

MUZIČKA AKADEMIJA U ZAGREBU

Završni koncert Smotre 7. odsjeka za duhačke

instrumente Muzičke akademije

nedjelja, 24. III. u 20 sati

HRVATSKI BAROKNI ANSAMBL

Cembalo cromatico

Umjetničko vodstvo: Christopher Stemberidge,

čembalo (Velika Britanija/Italija)

Mayone, Frescobaldi, Cavazzoni, Muffat

30 BESPLATNIH ULAZNICA ZA ČLANOVE HGZ-a

ponedjeljak, 25. III. u 20 sati

HRV. DRUŠTVO GLAZBENIH UMJETNIKA

Obljetnički koncert

Pavica Gvozdić, *klavir*

Liszt, Schumann, Horvat, Franck

BESPLATNE ULAZNICE ZA ČLANOVE HGZ-a I

HDGU-a

utorak, 26. III. u 20 sati

ART AGENT

Guitarra viva

Srđan Bulat, *gitar*

Bach, Regondi, Albéniz, Rodrigo, Šipuš

srijeda, 27. III. u 20 sati

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD

Društveni jazz orkestar – Big Band HGZ-a

U susret proljeću

Dirigent: Zlatko Dvoržak

Voditelj: Dubravko Majnarić

BESPLATNE ULAZNICE ZA ČLANOVE HGZ-a I

HDGU-a

četvrtak, 28. III. u 20 sati

HRV. DRUŠTVO GLAZBENIH UMJETNIKA

Zagrebački umjetnici zagrebačkoj publici

Marija Žepić, *klarinet* i Marina Pletikosa,

klavir; Lidija Ljubišić, *flauta* i Ema Stein, *gitar*

Cossetto, Martini, Bartók, Vladigerov, Rezső,

Bogdanović, Beaser, Ourkouzounov

BESPLATNE ULAZNICE ZA ČLANOVE HGZ-a I

HDGU-a